

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση C-181/16

Sadikou Gnandi
κατά
État belge

[αίτηση του Conseil d'État (Βέλγιο)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης – Επιστροφή παράνομως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Οδηγία 2008/115/ΕΚ – Άρθρο 3, σημείο 2 – Έννοια του όρου “παράνομη διαμονή” – Άρθρο 6 – Έκδοση απόφασεως περί επιστροφής πριν εκδικασθεί η προσφυγή κατά της εκ μέρους της υπεύθυνης αρχής απορρίψεως της αιτήσεως υπαγωγής στο καθεστώς διεθνούς προστασίας – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 18, άρθρο 19, παράγραφος 2, και άρθρο 47 – Αρχή της μη επαναπροώθησεως – Δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προσφυγής – Άδεια παραμονής στο κράτος μέλος»

Περίληψη – Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως)
της 19ης Ιουνίου 2018

1. Προδικαστικά ερωτήματα – Παραπομπή ζητήματος στο Δικαστήριο – Απαιτείται να υφίσταται διαφορά εκκρεμής ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου
(Άρθρο 267 ΣΛΕΕ)
2. Προδικαστικά ερωτήματα – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Ερμηνεία του εθνικού δικαίου – Δεν εμπίπτει
(Άρθρο 267 ΣΛΕΕ)
3. Συνοριακοί έλεγχοι, άσυλο και μετανάστευση – Μεταναστευτική πολιτική – Επιστροφή παράνομως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Οδηγία 2008/115 – Προσωπικό πεδίο εφαρμογής – Αιτών την παροχή διεθνούς προστασίας του οποίου η αίτηση απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό – Εμπίπτει – Άδεια παραμονής εντός του κράτους μέλους, εν αναμονή της εκδικάσεως της προσφυγής κατά της απορριπτική απόφασεως αυτής – Δεν ασκεί επιρροή

(Οδηγία 2008/115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αιτιολογική σκέψη 9 και άρθρο 6 §§ 4 και 6· οδηγία 2005/85 του Συμβουλίου, άρθρα 7 § 1 και 39 § 3, στοιχείο α')

4. *Συνοριακοί έλεγχοι, άσυλο και μετανάστευση – Μεταναστευτική πολιτική – Επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Οδηγία 2008/115 – Προσφυγή κατά αποφάσεως περί επιστροφής ή αποφάσεως περί απομακρύνσεως – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Αρχή της μη επαναπροωθήσεως – Αυτοδίκαιο ανασταλτικό αποτέλεσμα της προσφυγής αυτής ενώπιον δικαστηρίου*

(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 18, 19 § 2 και 47· οδηγία 2008/115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρο 6)

5. *Συνοριακοί έλεγχοι, άσυλο και μετανάστευση – Μεταναστευτική πολιτική – Επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – Οδηγία 2008/115 – Απόφαση περί επιστροφής εκδοθείσα εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας ήδη από της απορρίψεως της αιτήσεώς του παροχής διεθνούς προστασίας και πριν από την εκδίκαση της προσφυγής κατά της απορρίψεως αυτής– Επιτρεπτό – Προϋποθέσεις – Αναστολή της διαδικασίας επιστροφής εν αναμονή της εκδικάσεως της προσφυγής αυτής – Αιτών δυνάμενος να απολαύει των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει της οδηγίας 2003/9 και να προβάλλει οποιαδήποτε μεταβολή των περιστάσεων η οποία επήλθε κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως περί επιστροφής*

(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρα 18, 19 § 2 και 47· οδηγία 2008/115 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρα 5, 6 § 1, 7 και 15· οδηγία 2005/85 του Συμβουλίου· οδηγία 2003/9 του Συμβουλίου, άρθρα 2, στοιχείο γ', και 3 § 1)

1. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 31)

2. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 34)

3. Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/85, ο αιτών την παροχή διεθνούς προστασίας επιτρέπεται να παραμείνει στο κράτος μέλος, αποκλειστικά για τον σκοπό της διαδικασίας, μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση σε πρώτο βαθμό περί απορρίψεως της αιτήσεως διεθνούς προστασίας. Μολονότι η εν λόγω διάταξη ορίζει ρητώς ότι το δικαίωμα αυτό παραμονής δεν θεμελιώνει δικαίωμα για τη χορήγηση άδειας διαμονής, ωστόσο από την αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2008/115, μεταξύ άλλων, προκύπτει ότι το εν λόγω δικαίωμα παραμονής αποκλείει το ενδεχόμενο να χαρακτηριστεί η διαμονή αιτούντος διεθνή προστασία ως «παράνομη», κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, κατά το χρονικό διάστημα από της υποβολής της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας έως την έκδοση της σε πρώτο βαθμό αποφάσεως επί της αιτήσεως αυτής.

Όπως συνάγεται άνευ αμφισημίας από το γράμμα του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 2005/85, το προβλεπόμενο από τη διάταξη αυτή δικαίωμα παραμονής παύει να υφίσταται με την έκδοση αποφάσεως σε πρώτο βαθμό περί απορρίψεως από την υπεύθυνη αρχή της αιτήσεως για την παροχή διεθνούς προστασίας. Ελλείψει δικαιώματος ή άδειας διαμονής που χορηγήθηκε στον ενδιαφερόμενο βάσει ετέρου νομικού ερείσματος, ιδίως δε βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 2008/115, και καθιστά δυνατό στον αιτούντα του οποίου η αίτηση απορρίφθηκε να πληροί τις προϋποθέσεις εισόδου, παραμονής και διαμονής στο οικείο κράτος μέλος, η απορριπτική αυτή απόφαση έχει ως συνέπεια ότι, ήδη από του χρόνου εκδόσεώς της, ο αιτών δεν πληροί πλέον τις εν λόγω προϋποθέσεις, οπότε η διαμονή του καθίσταται παράνομη. Ήδη από της απορρίψεως αυτής ή μαζί με αυτήν στο πλαίσιο της ίδιας διοικητικής πράξεως, μπορεί, επομένως, να εκδοθεί, καταρχήν, απόφαση περί επιστροφής σε βάρος του υπηκόου αυτού.

Βεβαίως, βάσει του άρθρου 39, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2005/85, παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να θεσπίζουν κανόνες επιτρέποντες στους αιτούντες διεθνή προστασία να παραμένουν στο έδαφός τους καθόσον εκκρεμεί η εκδίκαση ενδίκου βοηθήματος κατά της απορρίψεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε, βεβαίως, στις σκέψεις 47 και 49 της αποφάσεως της 30ής Μαΐου 2013, Arslan (C-534/11, EU:C:2013:343), ότι, εφόσον επιτραπεί η παραμονή προκειμένου να ασκηθεί πράγματι προσφυγή κατά της απορρίψεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας, το γεγονός αυτό αποκλείει την εφαρμογή της οδηγίας 2008/115 στην περίπτωση του υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος υπέβαλε την αίτηση αυτή μέχρις ότου εκδικασθεί η ασκηθείσα κατά της απορρίψεως της προσφυγή. Ωστόσο, από την απόφαση αυτή δεν μπορεί να συναχθεί ότι το ενδεχόμενο να επιτραπεί η παραμονή θα απέκλειε το να γίνει δεκτό ότι, ήδη από της απορρίψεως της αιτήσεως διεθνούς προστασίας και υπό την επιφύλαξη της υπάρξεως δικαιώματος ή αδείας διαμονής, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 41 της παρούσας αποφάσεως, η διαμονή του ενδιαφερομένου καθίσταται παράνομη, κατά την έννοια της οδηγίας 2008/115.

(βλ. σκέψεις 40-44, 59)

4. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, οσάκις κράτος αποφασίζει να επαναπροωθήσει αιτούντα διεθνή προστασία σε χώρα ως προς την οποία υπάρχουν αποχρώντες λόγοι να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο αυτό θα εκτεθεί σε σοβαρό κίνδυνο υποβολής σε μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 18 του Χάρτη, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 33 της Συμβάσεως της Γενεύης, ή προς το άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη, το δικαίωμα αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, κατά το άρθρο 47 του Χάρτη, επιτάσσει να διαθέτει ο αιτών προσφυγή με αυτοδίκαιο ανασταλτικό αποτέλεσμα όσον αφορά την εκτέλεση του μέτρου απομακρύνσεώς του (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Abdidia, C-562/13, EU:C:2014:2453, σκέψη 52, και της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, σκέψη 54).

Βεβαίως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η έλλειψη ανασταλτικού αποτελέσματος προσφυγής ασκηθείσας κατά της μόνης αποφάσεως περί απορρίψεως αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας είναι, καταρχήν, σύμφωνη με την αρχή της μη επαναπροωθήσεως και με το άρθρο 47 του Χάρτη, δεδομένου ότι η εκτέλεση της αποφάσεως αυτής δεν δύναται, αφ' εαυτής, να έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση του ενδιαφερομένου υπηκόου τρίτης χώρας (βλ., σχετικώς, απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, σκέψη 56). Αντιθέτως, η προσφυγή που ασκείται κατά αποφάσεως περί επιστροφής κατά την έννοια του άρθρου 6 της οδηγίας 2008/115 πρέπει, προκειμένου να διασφαλίζει, όσον αφορά τον ενδιαφερόμενο υπήκοο τρίτης χώρας, την τήρηση των απαιτήσεων εκ της αρχής της μη επαναπροωθήσεως και του άρθρου 47 του Χάρτη, να έχει αυτοδικαίως ανασταλτικό αποτέλεσμα, καθόσον η εν λόγω απόφαση δύναται να εκθέσει τον υπήκοο αυτό σε πραγματικό κίνδυνο μεταχειρίσεως αντίθετης προς το άρθρο 18 του Χάρτη, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 33 της Συμβάσεως της Γενεύης, ή σε μεταχείριση αντίθετη προς το άρθρο 19, παράγραφος 2, του Χάρτη (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 2014, Abdidia, C-562/13, EU:C:2014:2453, σκέψεις 52 και 53, και της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Tall, C-239/14, EU:C:2015:824, σκέψεις 57 και 58). Το αυτό ισχύει κατά μείζονα λόγο και στην περίπτωση ενδεχόμενης αποφάσεως περί απομακρύνσεως, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 3, της οδηγίας αυτής.

(βλ. σκέψεις 54-56)

5. Η οδηγία 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και τις διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, ερμηνευόμενη σε συνδυασμό με την οδηγία 2005/85/EK του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2005, σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα, και με γνώμονα την αρχή της μη επαναπροωθήσεως και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, που κατοχυρώνονται με το άρθρο 18, το άρθρο 19, παράγραφος 2, και το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι δεν αντιβαίνει σε αυτήν η

έκδοση αποφάσεως περί επιστροφής, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/115, εις βάρος υπηκόου τρίτης χώρας ο οποίος υπέβαλε αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, ήδη από της εκ μέρους της υπεύθυνης αρχής απορρίψεως της αιτήσεως αυτής ή μαζί με αυτήν στο πλαίσιο της ίδιας διοικητικής πράξεως και, ως εκ τούτου, πριν από την εκδίκαση της ένδικης προσφυγής κατά της απορρίψεως αυτής, υπό την προϋπόθεση, μεταξύ άλλων, ότι το οικείο κράτος μέλος διασφαλίζει την αναστολή του συνόλου των εννόμων αποτελεσμάτων της αποφάσεως επιστροφής εν αναμονή της εκδικάσεως της προσφυγής αυτής, ότι ο αιτών αυτός δύναται, κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, να απολαύει των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει της οδηγίας 2003/9/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη, και να προβάλλει οποιαδήποτε μεταβολή των περιστάσεων η οποία επήλθε κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως αυτής περί επιστροφής και η οποία δύναται να έχει ουσιώδη σημασία για την εκτίμηση της καταστάσεως του ενδιαφερομένου βάσει της οδηγίας 2008/115, ιδίως δε του άρθρου της 5, στοιχεία των οποίων η διακρίβωση απόκειται στο εθνικό δικαστήριο.

Στο πλαίσιο αυτό, απόκειται στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της προσφυγής κατά της αποφάσεως περί απορρίψεως της αιτήσεως παροχής διεθνούς προστασίας, τηρουμένης της αρχής της ισότητας των όπλων, στοιχείο το οποίο επιτάσσει, μεταξύ άλλων, την αναστολή όλων των αποτελεσμάτων της αποφάσεως επιστροφής κατά τη διάρκεια της προθεσμίας για την άσκηση της προσφυγής αυτής και, εφόσον ασκείται τέτοια προσφυγή, μέχρι την εκδίκασή της. Συναφώς, δεν αρκεί το οικείο κράτος μέλος να μην προβεί σε αναγκαστική εκτέλεση της αποφάσεως επιστροφής. Απαιτείται, αντιθέτως, η αναστολή όλων των εννόμων αποτελεσμάτων της αποφάσεως αυτής και, επομένως, ειδικότερα, η προθεσμία οικειοθελούς αναχωρήσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 7 της οδηγίας 2008/115 δεν πρέπει να άρχεται ενόσω επιτρέπεται η παραμονή του ενδιαφερομένου. Επιπροσθέτως, κατά το χρονικό διάστημα αυτό, δεν επιτρέπεται να τεθεί ο ενδιαφερόμενος υπό κράτηση με σκοπό την απομάκρυνση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της οδηγίας αυτής.

Εξάλλου, ο ενδιαφερόμενος, ενόσω εκκρεμεί η εκδίκαση της προσφυγής κατά της εκ μέρους της υπεύθυνης αρχής απορρίψεως σε πρώτο βαθμό της αιτήσεώς του για την παροχή διεθνούς προστασίας, πρέπει, καταρχήν, να δύναται να απολαύει των δικαιωμάτων που παρέχονται βάσει της οδηγίας 2003/9. Πράγματι, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής εξαρτά την εφαρμογή της μόνον από την προϋπόθεση να έχει επιτραπεί στον ενδιαφερόμενο να παραμείνει στην εθνική επικράτεια ως αιτών και, επομένως, δεν αποκλείει την εφαρμογή αυτή σε περίπτωση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος, ενώ του έχει επιτραπεί να παραμείνει, θεωρείται παρανόμως διαμένων κατά την έννοια της οδηγίας 2008/115. Συναφώς, από το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/9 προκύπτει ότι ο ενδιαφερόμενος διατηρεί την ιδιότητα του αιτούντος διεθνή προστασία κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, μέχρις ότου εκδοθεί οριστική απόφαση επί της αιτήσεώς του (βλ., σχετικώς, απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 2012, Cimade και GISTI, C-179/11, EU:C:2012:594, σκέψη 53).

(βλ. σκέψεις 61-63, 67 και διατακτ.)